

Cadeautje
voor mezelf

Leesexemplaar

Cadeautje
voor mezelf
uit de boekhandel

Maartje
Swillen

P E L C K M A N S

Voor mezelf.

En voor iedereen die ik graag zie.

Leesexemplaar

Ergens in januari 2012 stapte ik in een Australisch kuststadje een kleine boekhandel binnen. The whistling fish, in Robe. Er kwam maar weinig natuurlijk licht binnen, waardoor de winkelruimte, met overal donkere stapels boeken, even rotsachtig leek als de kust. Rond sommige boeken zaten van die witrode koordjes gestrikt met een kaartje aan. De aanraders. Er was koffie en cake en thee en koek en het was allemaal zo vreselijk charmant dat ik daar en dan besliste dat ik ook in een boekhandel wilde werken.

Wel zo handig, want ik was zoekend naar Australië vertrokken – een geprivilegieerde odyssee die me op een boerderij met zoete aardappels en limoenen had gebracht. Ik hield er een levenslange liefde voor de geur van limoenen aan over, maar daarvoor had ik natuurlijk geen vijftienduizend kilometer afgelegd. Ik had mijn reis aangevat om de klassieke redenen – afgestudeerd, een vaag diploma, een nog vager pad. Ik had zoals zoveel jonge twintigers het idee dat er voor mij geen plek was en had er niet beter op gevonden dan te vertrekken.

Al is dat met die whistling fish ook wel een romantisch verhaaltje. Ik voelde me ervoor ook al aangetrokken tot boekhandels, al kan ik niet precies zeggen waarom. Zo werden die Australische fish en mijn misschien verzonnen buikgevoel in die donkere winkel

een handig kapstokje waar ik mijn carrière bij Boekarest aan kon ophangen.

En ineens is het meer dan tien jaar later. Wat ik daar tussen de aanraders in Robe verwacht had van een carrière in het boekenvak weet ik niet meer goed. Minder Excel, vast, en in al mijn naïviteit tijd om te lezen achter de kassa.

Onze boekhandel bestaat al zo lang dat er geen echte verjaardag meer te vieren valt, maar de naam Boekarest, die is heel erg vast te pinnen op januari 2014. Toen vervelde Paard van Troje, de naam een erfenis van onze enthousiaste voorganger, tot Boekarest. Ons geesteskind wordt tien, het is tijd voor een feest.

Onze boekhandel bestaat al zo lang dat er geen echte verjaardag meer te vieren valt.

Ik speel al een tijdje met het idee de stukjes vanop de sociale media te bundelen in een boek. Mensen vragen me er soms naar en hoewel ik hun vraag steeds afwimpel, wordt er toch telkens een zaadje geplant. Tijdens een lang loopje op een koude winterdag zie ik het voor me. Een jubileumboek, een feest, een ijskast vol champagne, de vitrine aangedampt van het vele volk binnen.

En zo zit ik maandenlang achter mijn bureautje te scrollen. Zolang het duurt is mijn socialemediaverslaving helemaal geoorloofd. De stukjes rangschik ik per seizoen. Ik heb sowieso veel meer met het ritme van de jaargetijden dan met het staccato van de jaren, en

zo bouw ik met al die jaren schijnbaar tijdverlies op de sociale media een tijdlijn van mijn tijd bij Boekarest, mijn tweede, soms mijn eerste thuis.

Het is tijdens dat proces dat ik het eindelijk doorheb. Ik had verwacht dat de boekhandel over boeken zou gaan, terwijl het alleen maar over mensen gaat.

Mensen die een boek zoeken, ja. Maar ook mensen die ansichtkaarten sturen van op vakantie. Of geboortekaartjes, als ze aan uitbreiding doen. Doodsbrieven, als het leven niet lief is. Ik had nooit gedacht dat ik boeken zou inkopen met gestorven mensen in het achterhoofd. Of dat ik, kleiner dan het leven en de dood, maar niet minder relevant, confituur zou krijgen van klanten. De beste confituur die ik in mijn leven ooit gegeten heb. Steeds weer zet ik verdwaalde passanten op het juiste pad naar Telenet, die lang vlak naast de boekhandel resideerden, en steeds weer luis-ter ik naar verhalen. Zoveel verhalen. Ik hoef er in de winkel geen boek voor open te slaan.

Als ik het korter dan in vijf seizoenen moet samenvatten, dan ging het zo. Op een zomerse januaridag in Robe stapte ik een leuk boekhandeltje binnen en nam ik me voor om ook boekhandelaar te worden. Een halfjaar later stond ik, weer in de zomer, te boekhandelen op het Ladeuzeplein, dat prachtig plein in het hart van Leuven. Ik zie mezelf 's ochtends nog vertrekken, fiet-send naar een nieuw leven. 's Avonds kwam ik moe thuis, mijn sleutelbos wat zwaarder, en ik wist dat ik

mijn plek gevonden had. Tussen de boeken, maar vooral tussen de mensen.

Soms lukt het om de dingen zo te onthouden, dat het lijkt alsof alles precies gelukt is.

Winter

2013

De eerste klant van het jaar koopt een dik boek. Ik vraag, zoals altijd, of het een cadeautje is.

‘Nee’, zegt ze. ‘Of ja. Voor mezelf.’

Op deze zonnige winterdag, dit jaar zelfs, is ze de allereerste. In haar hoofd ook. Dus als ze lacht, lach ik hartelijk met haar mee.

Terwijl ze naar buiten wandelt, fluistert ze het zichzelf nog eens toe. ‘Een cadeautje voor mezelf!’ Ze grinnikt.

Een cadeautje voor zichzelf! Dat ze daar niet eerder op gekomen is.

2012

‘Als ik mijn man kwijt ben, zit hij altijd hier.’

2019

Voor het eerst sinds lang ontbijt ik traag en deugdelijk thuis, met eieren en zalm en een katje dat toevallig in de buurt blijft.

Bij de laatste boeken die ik vorig jaar las, pageturners te midden van de drukte, *The Magician's Assistant* van Ann Patchett en *Olive, Again* van Elizabeth Strout, zat men in mijn ogen aanhoudend koffie te drinken. Wat kwam me dat paradijselijk over. Niet om de koffie, weet ik nu, er is betere koffie in de winkel dan thuis, maar om de tijd. Weer heb ik tijd, sinds vanochtend, om het laatste bodempje koud te laten worden. Ik geniet er extra van omdat dat weken niet zo was.

Wat hou ik van januari. Na de drukte van december lijkt in de rust elk vrij uur dubbel.

2012

‘Is dat hier Telenet?’

‘Nee, dat is hiernaast.’

Het is een van de meest gevoerde gesprekken aan de kassa van Boekarest.

2022

Op 28 januari 2014 vervelde het Paard van Troje van weleer tot Boekarest.

Wij hebben binnenkort inventaris. De inventarissoftware is een nagel aan mijn doodskist, een martelgang van plug-ins waar ik dagen op voorhand tegen opzie.

Ook dit jaar begin ik er met niet eens frisse tegenzin aan. Als ik klaar ben, het loopt tegen de middag, bel ik met de helpdesk. Tegen mijn verwachtingen in is alles zo vlot en vanzelf gegaan dat het verdacht wordt.

Dat vindt ook de helpdesk. De mensen daar zijn niet vreemd aan mijn digitale onkunde. Ze stellen een kleine kladinventaris voor, om te kijken waar het toch nog zou kunnen mislopen.

‘Dat hoeft niet lang te duren,’ sprak de – verder zeer aardige – helpdeskman, ‘jullie hebben niet zo veel.’

‘Johan,’ zo antwoordde ik verontwaardigd, ‘je hebt het hier wel over ons levenswerk.’

Het levenswerk wordt acht vandaag. Er is een taartje, dat wij door corona met niemand kunnen delen.

2019

De laatste dagen van de kerstvakantie. Is er een deprimerender weekend? Je zou ertegen kunnen ingaan, de ramen opensmijten, een half zomers muziekje opzetten en de laatste dennennaalden en snippers cadeaupapier buitenvegen.

Wij niet. Wij zwelgen heerlijk in onze kerstdepressie. Met chocolade en een dik boek en elk jaar, élk jaar opnieuw W.H. Auden.

For The Time Being: A Christmas Oratorio

Well, so that is that. Now we must dismantle the tree,
Putting the decorations back into their cardboard boxes –
Some have got broken – and carrying them up to the attic.
The holly and the mistletoe must be taken down and burnt,
And the children got ready for school. There are enough
Left-overs to do, warmed-up, for the rest of the week –
Not that we have much appetite, having drunk such a lot,
Stayed up so late, attempted – quite unsuccessfully –
To love all of our relatives, and in general
Grossly overestimated our powers. Once again
As in previous years we have seen the actual Vision and failed
To do more than entertain it as an agreeable
Possibility, once again we have sent Him away,
Begging though to remain His disobedient servant,
The promising child who cannot keep His word for long.
The Christmas Feast is already a fading memory,
And already the mind begins to be vaguely aware
Of an unpleasant whiff of apprehension at the thought
Of Lent and Good Friday which cannot, after all, now
Be very far off. But, for the time being, here we all are,
Back in the moderate Aristotelian city
Of darning and the Eight-Fifteen, where Euclid's geometry
And Newton's mechanics would account for our experience,
And the kitchen table exists because I scrub it.
It seems to have shrunk during the holidays. The streets
Are much narrower than we remembered; we had forgotten
The office was as depressing as this. To those who have seen
The Child, however dimly, however incredulously,

The Time Being is, in a sense, the most trying time of all.
For the innocent children who whispered so excitedly
Outside the locked door where they knew the presents to be
Grew up when it opened. Now, recollecting that moment
We can repress the joy, but the guilt remains conscious;
Remembering the stable where for once in our lives
Everything became a You and nothing was an It.
And craving the sensation but ignoring the cause,
We look round for something, no matter what, to inhibit
Our self-reflection, and the obvious thing for that purpose
Would be some great suffering. So, once we have met the Son,
We are tempted ever after to pray to the Father;
'Lead us into temptation and evil for our sake.'
They will come, all right, don't worry; probably in a form
That we do not expect, and certainly with a force
More dreadful than we can imagine. In the meantime
There are bills to be paid, machines to keep in repair,
Irregular verbs to learn, the Time Being to redeem
From insignificance. The happy morning is over,
The night of agony still to come; the time is noon:
When the Spirit must practice his scales of rejoicing
Without even a hostile audience, and the Soul endure
A silence that is neither for nor against her faith
That God's Will will be done, That, in spite of her prayers,
God will cheat no one, not even the world of its triumph.

2017

Er komt een oude vrouw de winkel binnen. Ze is slecht ter been, schuifelt wat rond. Zodra er even geen klanten zijn komt ze naar de kassa. Ze vertelt dat ze hier geboren is. Ze wijst naar boven, 'in 1938'. Ik laat haar de keldertrap zien en de koer, ze legt haar hand op de halve zuilen in het midden van de winkel en toont me waar de glazen deur stond die de apotheek van weleer ooit van de eetkamer heeft gescheiden.

Het is een hele lieve dame, die heel lang zwijgend staat rond te kijken. Ik probeer de ruimte door haar ogen te zien. De eetkamer bij een ontbijt in de jaren veertig, de dreiging van de oorlog buiten, de apotheek vooraan, die vast een gezellig belletje had – het moet er allemaal ooit geweest zijn, maar ik zie alleen de winkel.

'Het was een hele mooie eetkamer', zegt ze, en ineens lopen de tranen over haar wangen. De gevel was, toen het pand in 1920 werd gebouwd, zo duur dat er voor centrale verwarming geen geld meer was. Daardoor was het altijd koud, ook al had haar moeder meisjes in dienst om kolen naar boven te dragen. Meer nog dan haar accent geeft het weg dat ze uit een chique, gegoede familie komt, dat ze het in haar hoofd na al die jaren nog steeds koud had ondanks die meisjes, en niet warmer dankzij.

Al viel die koude voor die meisjes misschien nog mee, met al dat sjouwen.